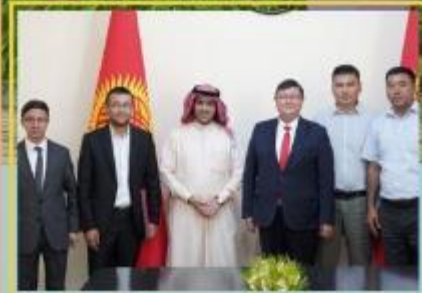

جامعه و فرهنگ قرقیزستان

شماره مسلسل: ۱۰۲

دوره جدید - شماره ۲۲

رایزنی فرهنگی
سفارت جمهوری اسلامی ایران در قرقیزستان

دو هفته نامه جامعه و فرهنگ قرقیزستان

نشریه فارسی رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در قرقیزستان

مدیرمسئول و سرویراستار: ابوذر طوقانی

گردآوری و ترجمه مطالب: جاوید میرزایف

طراحی و صفحه آرایی: النورا نوسوبعلی یوا

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.
درج مطالب در این نشریه الزاماً به معنی تأیید تام و تمام محتوای آنها نیست.

قرقیزستان، بیشکک، خیابان عشق آباد، شماره ۲۵

+۹۹۶۳۱۲۹۰۳۷۹۹

raizani.ir.kg@mail.ru

https://t.me/iran_culture_kg

https://www.instagram.com/iran_culture_kyrgyzstan/

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100083784185016>

https://www.youtube.com/channel/UCprdXoZpYgFENpOI_3Kmdlg

<https://ky.icro.ir/Bishkek>

درباره ماهنامه «جامعه و فرهنگ قرقیزستان»

شناخت و درک صحیح جامعه و فرهنگ کشورهای دیگر به ویژه کشورهای همسایه و پیرامون، پایه و اساس برقراری و توسعه روابط فرهنگی با آنهاست و بدون این شناخت، سیاستگذاری، برنامه ریزی و فعالیت فرهنگی بین المللی و منطقه ای اعتبار و اثربخشی مناسبی نخواهد داشت. توسعه صحیح روابط فرهنگی ایران و منطقه آسیای مرکزی (در اینجا قرقیزستان) نیز مستلزم دستیابی به درکی درست و مبتنی بر واقعیات عینی از جامعه و فرهنگ امروز این کشورها و مردمانی است که در این منطقه زندگی میکنند.

ارائه تصویری روشن و مبتنی بر عینیات از جامعه و فرهنگ آسیای مرکزی و تحولات، سیاست ها، برنامه ها و اقدامات مهم این کشورها در حوزه جامعه و فرهنگ می تواند ضمن کمک به تأمین اشراف خبری - اطلاعاتی نظام به مسائل و تحولات دینی فرهنگی منطقه و محیط بین الملل، مراکز و نهادهای تصمیم گیر در داخل کشور را در اتخاذ سیاست ها و راهبردهای بلندمدت و کوتاه مدت فرهنگی و تنظیم روابط فرهنگی بر اساس مختصات هر یک از کشورهای منطقه یاری نماید.

رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در جمهوری قرقیزستان با درک این مسئله و با وقوف بر اهمیت اطلاع رسانی درست و به موقع از تحولات و رویدادهای فرهنگی اجتماعی منطقه، تهیه و انتشار دوهفته نامه «جامعه و فرهنگ قرقیزستان» را از جمله برنامه های ثابت خود قرار داده است. حفظ و استمرار روند شکل گرفته و نهادینه شده برای تهیه و انتشار این نشریه، تنوع و غنای محتوای آن، در طول این سال ها به عنوان یک سیاست و خط مشی کلی از سوی نمایندگی فرهنگی دنبال شده است.

در سال پنجم (۱۴۰۲) انتشار این نشریه و در دوره جدید فعالیت رایزنی، تلاش می شود ارائه محتوای غنی، اخبار رویدادهای فرهنگی قرقیزستان و در موارد مقتضی ارائه تحلیل روند رویدادها و همزمان افزایش کیفیت طراحی و صفحه آرایی بیش از پیش مورد توجه و اهتمام قرار گیرد. امید می رود خوانندگان مطالب این دوهفته نامه با ارائه نقطه نظرات و پیشنهادات ما را در ارتقای کیفیت و محتوای مطالب یاری نمایند.

ابوذر طوقانی

رایزن فرهنگی ج.ا.ایران در

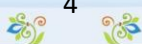
بیشکک - قرقیزستان

فهرست مطالب این شماره:

- برگزاری «مسابقه کوهستانی جاده ابریشم» در قرقیزستان..... ۵
- توقف فعالیت ۳۹ مسجد و ۲۱ مدرسه دینی در استان اوش ۶
- آمادگی یک شرکت کویتی برای ساخت فیلم مستند درباره تاریخ قرقیزستان برای مخاطبان عرب و اروپایی ۷
- تدوین ۱۳ موافقتنامه بین‌المللی و ۱ برنامه همکاری بین‌المللی در مدت ۶ ماه سال جاری توسط وزارت فرهنگ ۸
- وزارت دارایی در ۶ ماه سال ۲۰۲۳ بیش از ۲ میلیارد صوم به وزارت فرهنگ اختصاص داد ۹
- ترفندهای قدیمی در کشورهای «جدید». چرا رهبران آسیای مرکزی وعده تغییر می‌دهند؟ ۱۰
- طی شش ماه گذشته، ۱۹.۳ هزار زوج در قرقیزستان ازدواج کردند و ۶ هزار زوج از هم جدا شدند ۱۶
- پاییز ۲۰۲۳: فصل سیاسی جدید چگونه خواهد بود؟ ۱۷
- سفر کاری صادر جباروف به مجارستان پایان یافت ۲۰
- دیدار صادر جباروف با گری پیترز سناتور آمریکایی ۲۱
- اخبار کوتاه ۲۲

برگزاری «مسابقه کوهستانی جاده ابریشم» در قرقیزستان

۱۶ مرداد ۱۴۰۲

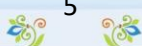
به گفته معاونت گردشگری وزارت فرهنگ قرقیزستان، مسابقه بین‌المللی دوچرخه‌سواری «Silk Road Mountain Race 2023» ۱۲ اوت در شهر قاراقول آغاز می‌شود و ۲۶ اوت در شهر چولپون آتا به پایان می‌رسد. امسال طول کل مسافت بیش از ۱۸۸۰ کیلومتر است. در مجموع ۱۵۶ ورزشکار از ۲۹ کشور جهان در آن شرکت خواهند کرد. از قرقیزستان، ۱۰ شرکت‌کننده برای این مسابقات اعلام شده‌اند که دو نفر آنها برای اولین بار زن هستند.

«مسابقه کوهستانی جاده ابریشم» یک مسابقه دوچرخه‌سواری استقامتی چندروزه در کوه‌های قرقیزستان است. این پنجمین دوره مسابقات از سال ۲۰۱۸ است (در سال ۲۰۲۰ به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا برگزار نشد). هدف این مسابقات نشان دادن طبیعت قرقیزستان و مکان‌های تاریخی به خارجی‌ها است که عمدتاً مربوط به گذشته شوروی است.

هر سال مسیر مسابقه تغییر می‌کند، اما ویژگی آن باقی می‌ماند - مسیر به طور ویژه در امتداد مسیرهای کوهستانی و جاده‌های قدیمی که در زمان شوروی گذاشته شده بود، قرار می‌گیرد. علیرغم اینکه در این مسابقه دوچرخه‌سواری جایزه‌ای در نظر گرفته نمی‌شود و هزینه‌های سازمانی را خود شرکت‌کنندگان می‌پردازند، اما هر ساله به علاقمندان به شرکت در آن افزوده می‌شود.

منبع:

<https://sport.akipress.org/news:1965479/?telegram>

توقف فعالیت ۳۹ مسجد و ۲۱ مدرسه دینی در استان اوش

۱۷ مرداد ۱۴۰۲

بخش رسانه‌ای کمیته دولتی امنیت ملی در ۱۷ اوت گزارش داد که از ۳۰ تیر سال جاری یک گروه کاری بین‌بخشی فعالیت اماکن دینی در استان اوش را بررسی می‌کند. این گروه شامل خدمات ویژه، پلیس، نمایندگان کمیسیون دولتی امور ادیان، وزارت شرایط اضطراری، وزارت بهداشت، مقامات محلی، مؤسسه دولتی حدنگاری و اداره دینی مسلمانان قرقیزستان است.

به گفته بازرسان، عوامل اصلی تأثیر منفی بر وضعیت دینی و کمک به گسترش ایدئولوژی افراطی در میان معتقدان در استان اوش عبارتند از:

- ساخت و ساز آشفته اماکن دینی با بی‌توجهی به استانداردهای معماری و ساختمانی و بهداشتی و اپیدمیولوژیک و بدون در نظر گرفتن نیازهای واقعی مردم.

- فقدان استانداردهای یکسان آموزشی در مؤسسات آموزشی دینی، عدم کنترل بر روند آموزش دینی در مؤسسات دینی خصوصی و غیر رسمی (شیوه‌های «حجره»، «تعلیم»، «درس» و غیره).

بدین ترتیب، در نتیجه عملیات، به دلیل نقض الزامات قانون جمهوری قرقیزستان «پیرامون آزادی دین و سازمان‌های دینی» نقض استانداردهای معماری و ساختمانی، بهداشتی و اپیدمیولوژیک و الزامات ایمنی آتش‌نشانی، برای ۴۸ مسجد و ۴۰ مؤسسه آموزشی دینی صورتجلسه‌ها تنظیم و دستورالعمل‌هایی ارائه شد و ۱۵ مورد در فهرست واحد تخلفات ثبت شد (۹ مسجد و ۶ مؤسسه آموزشی دینی) و ۷ مورد در مجله ثبت اطلاعات ثبت شد.

همچنین فعالیت ۳۹ مسجد و ۲۱ مؤسسه آموزشی دینی به حالت تعلیق درآمد. بر اساس پروتکل‌های صادره، برای ۳۹ ساختار دینی جریمه نقدی در نظر گرفته و فعالیت ۱۸ ساختار دینی مسیحی بررسی شد.

بر اساس گزارش کمیته دولتی امنیت ملی، ۳۹ مسجد فاقد اسناد مربوطه هستند که مشمول ثبت نمی‌شوند، زیرا برخلاف استانداردهای معماری و ساختمانی ساخته شده‌اند (واقع بر به اصطلاح «خط قرمز» هستند).

در همین راستا، ۱ مرداد در دفتر نمایندگی ریاست جمهوری در استان اوش جلسه هماهنگی برگزار شد که در آن مشکلات موجود در حوزه دینی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و کاستی‌های شناسایی شده بیان شد. همچنین به روسای ساختارهای دینی توصیه شد که نواقص شناسایی شده را برطرف کنند و تقویت کار اطلاع‌رسانی و پیشگیری از مظاهر افراط‌گرایی دینی را مورد توجه خود قرار دهند.

منبع:

<https://kg.akipress.org/news:1965830/?telegram>

ملاحظات: شایان ذکر است که این خبر از سوی سرویس اطلاعاتی کمیته دولتی امنیت ملی اعلام شد و تمامی خبرگزاری اصلی قرقیزستان، اعم از دولتی، بی طرف و مخالف آن را تقریباً به یک شکل و بدون هرگونه نظرات و تفسیرات منتشر کردند. اما در سایت خود کمیته امنیت این خبر هنوز هم منتشر نشده است.

آمادگی یک شرکت کویتی برای ساخت فیلم مستند درباره تاریخ قرقیزستان برای مخاطبان عرب و اروپایی

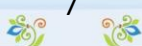
۱۸ مرداد ۱۴۰۲

۱۷ مرداد غیرت ایمان علی‌یف معاون اول وزیر فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان قرقیزستان با علی عباس النقی مدیر کل شرکت کویتی «Vidago Art Production» دیدار کرد. به گزارش وزارت فرهنگ، در این دیدار طرفین درباره تولید مشترک یک فیلم مستند درباره تاریخ قرقیزستان به منظور ارتقای ظرفیت‌های گردشگری و فرهنگی کشور در بین مخاطبان عرب و اروپایی بحث و تبادل نظر کردند. علی عباس النقی از نیاز به حمایت مالی و فنی دولت قرقیزستان برای ساخت فیلم فوق گفت و معاون اول وزیر بیان داشت که برای بررسی کامل این پیشنهاد، لازم است نامه رسمی از این شرکت از طریق مجاری دیپلماتیک به وزارتخانه ارسال شود.

ایمان علی‌یف از آمادگی این وزارتخانه برای کمک اطلاعاتی در بازدید از اماکن میراث تاریخی و فرهنگی خبر داد و در نتیجه نشست، طرفین توافق کردند که همکاری‌های فرهنگی دوجانبه را توسعه دهند و به معرفی بیشتر قرقیزستان در جهان عرب کمک کنند.

منبع:

<https://culture.akipress.org/news:1966339>

تدوین ۱۳ موافقتنامه بین‌المللی و ۱ برنامه همکاری بین‌المللی در مدت ۶ ماه سال جاری توسط وزارت فرهنگ

۱۸ مرداد ۱۴۰۲

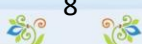
وزارت فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان جمهوری قرقیزستان طی ۶ ماه سال جاری میلادی ۱۳ موافقتنامه بین‌المللی و ۱ برنامه همکاری بین‌المللی تدوین کرده است.

لیست اسناد امضا شده:

- موافقتنامه بین وزارت فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان قرقیزستان و وزارت سیاست جوانان و ورزش جمهوری ازبکستان در مورد همکاری در زمینه سیاست جوانان (در چارچوب سفر دولتی شوکت میرضیایف رئیس جمهور ازبکستان به قرقیزستان).
- موافقتنامه بین کابینه وزرای قرقیزستان و دولت چین در مورد ایجاد متقابل مراکز فرهنگی.
- موافقتنامه بین کابینه وزرای قرقیزستان و دولت چین در مورد جلوگیری از سرقت، حفاری‌های مخفی و واردات و صادرات غیرقانونی اموال فرهنگی.
- موافقتنامه اجرای پروژه در زمینه فیلمبرداری مجموعه تلویزیونی مشترک چین و قرقیزستان «عشق بیشککی».
- موافقتنامه اجرای پروژه در زمینه فیلمبرداری سریال مشترک چین و قرقیزستان «باد دور جاده ابریشم».
- تفاهم‌نامه همکاری با تئاتر ملی درام روسیه «تئاتر الکساندر» در مورد توسعه و تقویت همکاری در زمینه هنر تئاتر.
- تفاهم‌نامه همکاری در زمینه رسانه بین وزارت فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان قرقیزستان و دفتر مطبوعاتی شورای دولتی جمهوری خلق چین.
- یادداشت تفاهم و همکاری در زمینه ورزش بین کابینه وزرای قرقیزستان و دولت قطر.
- تفاهم‌نامه همکاری بین وزارت فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان قرقیزستان و اداره میراث فرهنگی کره در زمینه همکاری در زمینه میراث فرهنگی.
- تفاهم‌نامه همکاری در زمینه موزه‌داری بین موزه ملی تاریخ قرقیزستان و موزه‌های ملی مجارستان و پادشاهی عربستان سعودی.
- وزارت فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان قرقیزستان و دبیرخانه شورای ملی فرهنگ، هنر و ادبیات دولت کویت برنامه‌هایی را در زمینه فرهنگ برای سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۲۵ امضا کردند.

<https://culture.akipress.org/news:1966724>

منبع:

وزارت دارایی در ۶ ماه اول سال ۲۰۲۳ بیش از ۲ میلیارد صوم به وزارت فرهنگ اختصاص داد

۲۴ مرداد ۱۴۰۲

وزارت دارایی ظرف ۶ ماه اول سال ۲۰۲۳ هزینه‌های وزارت فرهنگ، اطلاعات، ورزش و سیاست جوانان را به مبلغ ۲ میلیارد و ۱۴۵.۷ میلیون صوم تامین کرده است. به گزارش بخش رسانه‌ای وزارت مالیه، ۴۹ میلیون صوم برای آماده‌سازی، برگزاری و اشتراک در رویدادهای فرهنگی اختصاص یافته است. هزینه‌های معاونت فرهنگ بدنی و ورزش به مبلغ ۸۹۶.۳ میلیون صوم، از جمله ۲۵۰ میلیون صوم برای شرکت ورزشکاران در مسابقات ورزشی درج شده در برنامه سالانه تأمین شد.

منبع:

<https://culture.akipress.org/news:1969324/?telegram>

ترندهای قدیمی در کشورهای «جدید». چرا رهبران آسیای مرکزی وعده تغییر می‌دهند؟

شوکت میرضیایف رئیس‌جمهور ازبکستان، قاسم جومارت توقایف رئیس‌جمهور قزاقستان و صادر جباروف رئیس‌جمهور قرقیزستان در نشست سران کشورهای آسیای میانه و چولون آنا، ژوئن ۲۰۲۲

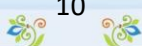
۲۴ مرداد ۱۴۰۲

کریس ریگلنتون

صادر جباروف رئیس‌جمهور قرقیزستان کتاب جدیدی به نام «راه ساختن قرقیزستان جدید» نوشته و در این راستا به هم‌تایان خود در قزاقستان و ازبکستان پیوست تا درهای «دوران جدید» را باز کند. اما رژیم‌های آسیای مرکزی در واقع چقدر در حال تغییر هستند؟

ازبکستان جدید، قزاقستان جدید، قرقیزستان... جدید؟

در آسیای مرکزی رهبران در مورد صفحات و فصل‌های جدید در تاریخ و حتی کشورهای جدید صحبت می‌کنند. در ازبکستان شوکت میرضیایف پنج سال پس از روی کار آمدن «ازبکستان جدید» را شعار خود در کمپین انتخاباتی سال ۲۰۲۱ قرار داد. چند ماه بعد قاسم جومارت توقایف رئیس‌جمهور قزاقستان به این ویروس مبتلا شد. او حدود سه سال پس از انتخابش به ریاست جمهوری و پس از حوادث خونین ژانویه در این جمهوری نفت‌خیز که نورسلطان نظربایف سلف توقایف را به یک بیگانه سیاسی تبدیل کرد، وارد قزاقستان جدید شد. اکنون صادر جباروف رهبر قرقیزستان به وعده‌های ساخت کشوری جدید پیوسته است.

در اوایل ماه اوت رسانه‌های قرقیزستان از انتشار کتاب جدیدی از رئیس‌جمهور به نام «راه ساختن قرقیزستان جدید» خبر دادند که در آن جباروف چشم‌انداز خود را برای توسعه یک کشور فقیر بیان می‌کند. در هر یک از این موارد چقدر «جدید» واقعاً «جدید» است؟

آسل توتوملو، استادیار گروه آموزشی روابط بین‌الملل و علوم سیاسی دانشگاه خاورمیانه قبرس شمالی می‌گوید که راهبردهای پنج کشور شوروی سابق آسیای مرکزی به طور شگفت‌انگیزی متوالی است.

خانم توتوملو در قسمت اخیر Majlis Podcast با عنوان «کاوش در حال و آینده آسیای مرکزی» در سایت رادیو آزادی، اظهار داشت: «دولت‌های آسیای مرکزی در تلاش برای تضمین ثبات رژیم‌های خود بسیار فعال هستند و در عین حال یک سیستم اقتصاد سیاسی را که در آن بیشتر منافع اقتصادی نصیب یک گروه بسیار کوچکی می‌شود، حفظ می‌کنند. در عین حال، ما شاهد تغییر جمعیت هستیم. برای من، این چیزی است که در آسیای مرکزی جدید است.»

راهپیمایی منظم طولانی تا «قرقیزستان جید»

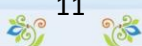
با توجه به اینکه قرقیزستان کشوری در منطقه است که بیشترین تغییرات رهبری را تجربه کرده است (شش رهبر در اینجا عوض شده‌اند که سه نفر از آنها از قدرت برکنار شده‌اند)، شاید طنزآمیز باشد که جباروف برخلاف میرضیایف و توقایف ادعا نمی‌کند که قرقیزها در حال حاضر در کشور جدیدی زندگی می‌کنند. برعکس، جباروف در کتاب جدید خود نوشته است: «ساختن قرقیزستان جدید حداقل ۲۰ تا ۳۰ سال طول می‌کشد».

این دومین کتاب منسوب به جباروف است که در بیش از ۴۰ هزار نسخه چاپ شده است. او در اولین کتاب خود که در سال ۲۰۱۵ منتشر شد، زمانی که جباروف هنوز در اپوزیسیون و در زندان بود، از رقبای سیاسی خود، عمدتاً آلمازبیک آتامبایف رئیس‌جمهور وقت کشور به شدت انتقاد کرد.

کتاب جدید بسیار شبیه کار یک دولتمرد است و به مفاهیم مهمی مانند فقر، عدالت و اقتصاد سبز می‌پردازد، حتی اگر دستورالعمل‌های جباروف برای موفقیت قرقیزستان در این زمینه‌ها مبهم باشد. یک چیز واضح است: جباروف رئیس‌جمهور دیگر با فرهنگ قرقیزی تظاهرات خیابانی که جباروف مخالف را در کمتر از دو هفته در سال ۲۰۲۰ از زندان بیرون آورد و به ریاست جمهوری رساند، همدل نیست.

صاحب‌جباروف در میان معترضان در یک گردهمایی در اکتبر ۲۰۲۰

او در این کتاب تاکید می‌کند که دموکراسی به «رعایت حاکمیت قانون هم از سوی شهروندان عادی و مردم و هم از سوی مقامات» بستگی دارد. او هشدار می‌دهد که «نباید اجازه داد دموکراسی به هرج و مرج تبدیل شود». کمتر کسی انکار می‌کند که جباروف قرقیزستان را تا حدودی تغییر داده است. قانون اساسی ۲۰۲۱ که در نتیجه همه‌پرسی به تصویب رسید، اختیارات او را از نظر پارلمان تقویت و اصلی از قانون اساسی را که مقامات فعلی را از نامزدی برای دوره دوم منع می‌کرد، حذف کرد. با این حال، قانونی اساسی کنونی از بسیاری جهات نظام سیاسی را به آنچه در دوران حکومت مستبد قورمان‌بیک باقی‌یاف رئیس‌جمهور دوم وجود داشت، بازگرداند. در آن دولت جباروف تا انقلاب ۲۰۱۰ ریاست آژانس مبارزه با فساد را بر عهده داشت.

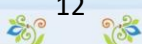
جباروف اذعان می‌کند که هنوز راه درازی برای ادامه این مبارزه باقی مانده است و اصلاحات پلیس را در کتاب خود مثال می‌زند: «بیایید صادق باشیم - در بیشتر موارد شهروندان عادی از حمایت مجریان قانون برخوردار نیستند. برعکس، آنها قربانی اقدامات برخی از نمایندگان ارگان‌های مجری قانون می‌شوند».

کتاب سادیر جباروف: بازتوره اوروی جلد

اما آیا رئیس‌جمهور قرقیزستان راه حلی بلندمدت برای این مشکل است یا فقط بخشی از آن؟ از جمله دستاوردهایی که جباروف به عنوان ورود قرقیزستان به مسیر نوسازی برشمرد، واگذاری معدن طلای قوم‌تور به دولت است. این اقدامی بود که محبوبیت رئیس‌جمهور جدید را در همان ابتدای کارش افزایش داد. با این حال، از آن زمان به بعد، حداقل دو شخصیت برجسته که قبلاً به عنوان متحدان رئیس‌جمهور شناخته می‌شدند، در ارتباط با طرح‌های فساد مرتبط با این معدن یا برکنار یا زندانی شده‌اند.

همچنین شواهد فراوانی وجود دارد که نشان می‌دهد چهره‌های منفی که از حمایت روسای جمهور قبلی برخوردار بوده‌اند، از قاچاقچیان مواد مخدر گرفته تا افسران سابق گمرک، همچنان از مصونیت برخوردار هستند، در حالی که منتقدان رئیس‌جمهور با فشار مواجه می‌شوند و محکوم به زندان هستند.

«من از تو جدیدترم»

هر کسی که منتظر نسخه‌های «جدید» دو کشور دیگر آسیای مرکزی، تاجیکستان و ترکمنستان است، مدت طولانی باید منتظر باشد. دلیلش خیلی ساده است. رهبران کهنه‌کار امام‌علی رحمان رئیس‌جمهور تاجیکستان و قربان‌قلی بردی‌محمدوف رئیس‌جمهور سابق ترکمنستان هنوز هم همه چیز را در کشورهای خود کنترل می‌کنند، حتی با وجود اینکه بردی‌محمدوف به پسرش سردار اجازه داد تا ریاست دولت را بر عهده بگیرد.

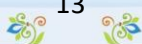
اما در دو کشور بزرگ آسیای مرکزی از نظر جمعیت و اقتصاد، یعنی قزاقستان و ازبکستان، حاکمان جدید با فاصله گرفتن از پیشینیان خود که با همه خاطرات بد در کشور در اذهان عموم تداعی می‌شوند، آرامش یافته‌اند و این فاصله زمانی افزایش می‌یابد که نیاز به تغییر شدیدتر می‌شود.

نورسلطان نظرایف، همراه قاسم جومارت توقایف تحت حمایت خود در یک بایش اقتصادی در پایتخت، می ۲۰۱۹

توقایف در اوایل تابستان امسال قزاقستان را «تنها کشوری در منطقه وسیع ما که در این مدت کوتاه چنین تغییر چشمگیری در نظام سیاسی ایجاد کرده است» خواند. توقایف گفت: «ما ساختار کیفی متفاوتی از نهادهای کلیدی قدرت را تشکیل دادیم، مشارکت شهروندان را در تصمیم‌گیری‌ها به طور قابل توجهی گسترش دادیم، سیستم حفاظت از حقوق و آزادی‌های بشر را به طور جامع تقویت و سیستم فعلی را عادلانه‌تر، بازتر و رقابتی‌تر کردیم». البته، بسیاری‌ها در قزاقستان در این مورد شک دارند.

اگرچه نامزدهای اپوزیسیون در انتخابات پارلمانی امسال شرکت کردند، اما هیچ یک از آنها نتوانستند کرسی مجلس را به دست آورند. در عین حال، برخی از آنها شواهد ویدیویی ارائه کرده‌اند که نشان می‌دهد تقلب در آرا به نفع نامزدهای وفادار به مقامات است.

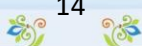
ازبکستان حق بیشتری دارد تا ادعا کند که برنامه‌های بازسازی کشور را عملی کرده است، البته تا حدی به دلیل سطح بسیار پایینی از زمامداری بود که از دولت خیلی اقتدارگرای اسلام کریموف اولین رئیس‌جمهور ازبکستان، رئیس سابق میرضیایف بر جای گذاشته شده است.

نگاره میرضیایف در زمان اسلام کریموف تحت‌الزیر ازبکستان بود

الکساندر کولی، محقق دانشگاه کلمبیا، یکی دیگر از دانشمندان علوم سیاسی که در بحث Majlis Podcast شرکت داشت، می‌گوید که وجهه بین‌المللی برای دولت کریموف اهمیتی نداشت، اما دولت میرضیایف ثابت کرد که نسبت به برداشت‌های خارجی از خود حساس‌تر است. اولین دوره زمامداری میرضیایف تحسین بسیاری را برای کشور به همراه داشت، زیرا دولت او مشکل کار اجباری سیستماتیک را حل کرد، آزادی بیان را مجاز دانست و پول ملی را کاملاً قابل تبدیل کرد. اصلاحاتی که عنوان کشور سال ۲۰۱۹ اکونومیست را برای ازبکستان به ارمغان آورد، البته در حال حاضر سرعت اصلاحات کشور شتاب خود را از دست داده است. اما ساختن امپراتوری‌های تجاری توسط اعضای کلیدی خانواده حاکم (سنت کشورهای منطقه تقریباً به قدمت استقلال آسیای مرکزی از اتحاد شوروی) شتاب خود را از دست نداده است.

با این حال، به گفته جنیفر بُریک مورتازاشویلی، مدیر موسس مرکز مدیریت و بازار دانشگاه پیتسبورگ، انتظار اینکه سیاستمداران هر کشوری از فرصت‌های برندسازی چشم‌پوشی کنند، شاید غیرواقعی باشد. او می‌گوید که در مقایسه با برخی از برندهای سیاسی ولخرجی که در بسیاری از دموکراسی‌های غربی دیده می‌شود، قرقیزستان جدید و ازبکستان جدید «بسیار متواضع» به نظر می‌رسند.

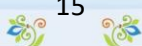
روسای جمهور کشورهای آسیای مرکزی در اجلاس سران ترکمنستان در اوت ۲۰۲۱ (از چپ به راست): صادر جباروف، قاسم جومات توقایف، نیکولت میرضایف، قربان قلی بردی محمدوف، امام علی رحمان

مورث‌آشوبیلی معتقد است: «استفاده از نام «جدید» معقول است، زیرا بر چیز دیگری دلالت دارد، اما در عین حال این مفهوم به قدری گسترده است که درک کافی از مسیر حرکت این کشورها را به دست نمی‌دهد. به نظر می‌رسد که این کار عمداً انجام شده است».

او می‌افزاید: «رهبران آسیای مرکزی با راه‌اندازی کمپین‌هایی برای اصلاح قانون اساسی می‌خواهند به مردم کمک کنند تا تأثیر تغییرات را از طریق برندسازی خود درک کنند. این نشان می‌دهد که رهبران، حتی در کشورهای اقتدارگرا، با محدود کردن قدرت خود از سوی جامعه مواجه هستند».

منبع:

<https://rus.azattyk.org/a/same-old-tricks-in-the-new-countries-of-central-asia-/32548549.html>

طی شش ماه گذشته، ۱۹۰۳ هزار زوج در قرقیزستان ازدواج کردند و ۶ هزار زوج از هم جدا شدند

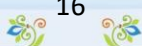

۲۵ مرداد ۱۴۰۲

معاونت ثبت احوال نفوس وابسته به وزارت توسعه دیجیتال در نیمه اول سال جاری میلادی ۱۹۳۴۷ ازدواج را در سراسر کشور به ثبت رساند.
به گزارش سرویس مطبوعاتی وزارت توسعه دیجیتال، در مقایسه با مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، تعداد ثبت ازدواج‌ها ۲۶۸۷ مورد کاهش داشته است.
در نیمه اول سال پرتعدادترین روز در کاخ عروسی پایتخت ۲۳/۰۳/۲۳ بود. در این تاریخ ۶۲ مراسم عروسی برگزار شد. طی ۶ ماه، ۱۵۰۵ زوج در این کاخ عقد خود را رسمی کردند.
در کاخ عروسی شهر اوش تاریخ دیگری مورد تقاضا بود - ۲۳/۲۰/۰۶. در این روز ۱۹ ثبت ازدواج انجام شد. در مجموع طی ۶ ماه، ۹۴۷ ازدواج در کاخ عروسی اوش به ثبت رسید.
طبق آمار، تعداد طلاق‌ها کاهش یافته است. در نیمه اول سال ۲۰۲۲ عقد ازدواج توسط ۶۰۶۷ زوج منحل شد و در این سال ۵۸۱۴ عقد.
در ۶ ماهه امسال ۶۶ هزار و ۲۱۲ مورد ولادت به ثبت رسیده که نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، ۵ هزار و ۸۰۷ مورد کاهش داشته است. اینچنین ۱۵ هزار و ۸۷ مورد فوت به ثبت رسیده که نسبت به نیمه اول سال گذشته ۱ هزار و ۳۴۵ مورد کاهش داشته است.

منبع:

<https://kg.akipress.org/news:1969515/?telegram>

پاییز ۲۰۲۳: فصل سیاسی جدید چگونه خواهد بود؟

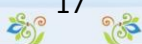
۲۵ مرداد ۱۴۰۲

داریا پودولسکایا

پاییز در قرقیزستان به طور سنتی فصل سیاسی جدیدی را آغاز می‌کند. آیا ساکنان کشور باید انتظار تلاطم را داشته باشند. کارشناسان دیدگاه‌های متفاوت دارند. آنها هنوز نشانه‌هایی از شکل‌گیری جنبش مخالف را مشاهده نمی‌کنند، اما بدتر شدن وضعیت اجتماعی-اقتصادی را پیش‌بینی می‌کنند. جامعه کارشناسان بر این باورند که مقامات به طور سنتی نسبت به مشکلات اصلی واکنش بسیار کند نشان می‌دهند، به این معنی که مشکلات اقتصادی می‌تواند مخالفان خود را تحکیم و حامیان مخالف را بسیج کند.

تانگوی سیاسی

فعال شدن اپوزیسیون قرقیزستان همیشه با یک فصل سیاسی جدید آغاز می‌شود. پاییز امسال نیز از این قاعده مستثنی نخواهد بود. سوال این است که انتقادات از مسئولین چقدر قوی خواهد بود و آیا منجر به یک حرکت اعتراضی جدی خواهد شد؟

تامرلان ابرائیموف، مدیر مرکز مطالعات سیاسی و حقوقی، می‌گوید: «به طور سنتی، اوج نارضایتی در قرقیزستان در بهار بود. تورم و گرانی فزاینده برای همه گروه‌ها، مشکلات آب و برق، فساد و ناتوانی‌های مدیریتی، همه اینها به طور سنتی محرک افزایش نارضایتی عمومی و بر همین اساس، تقویت مخالفان بوده است. از این نظر، قرقیزستان سال‌هاست که تغییر چندانی نکرده است».

آلماز تاجی‌بای، کارشناس مسائل سیاسی معتقد است که نباید در آینده نزدیک منتظر فعال شدن منتقدان دولت بود. مقامات با استفاده از ابزارهای سیاسی خاص و خودکامگی انتخاباتی مدرن، بلوک مخالف را با خاک یکسان کردند. او همچنین بعید می‌داند که در پاییز آینده اختلافات در میان نخبگان صورت و اتحادهای جدید مخالفان بر اساس آن شکل می‌گیرد.

به گفته وی، مردم قرقیزستان بارها شاهد اختلاف بین سیاستمداران، مقامات، بازرگانان و نیروهای امنیتی مختلف بوده‌اند، اما این به هیچ وجه به این معنا نیست که روابط بین آنها خراب شده است. وضعیت فعلی هم یکی از آخرین نمونه‌ها است.

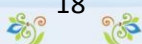
۱۸ مارس مرکز مطبوعاتی کمیته دولتی امنیت ملی از بازداشت ماموران گمرک و بازرگانان به ظن قاچاق کالا از چین خبر داد. خسارات اولیه به دولت حدود ۱ میلیارد صوم بوده است. این نهاد گفت که در میان بازداشت‌شدگان بستگان مقامات عالی‌رتبه نیز وجود دارند. در پایان ماه می قُمچی‌بیک تاشی‌یف رئیس این کمیته گفت که در میان بازداشت‌شدگان برادر زن قورمان‌قل زولوشیف دادستان کل نیز حضور دارد.

جامعه شروع به صحبت از استعفا‌های پر سر و صدا کرد، اما انتظارات برآورده نشد. آلماز تاجی‌بای می‌گوید که این درگیری نیز مانند موارد مشابه قبلی ماهیت مدیریتی داشت و هیچ گونه تهدیدی نداشت. برای یک رهبر مستبد، تضادهای بین نخبگان حتی سودمند است: در شرایط بحرانی، او به عنوان یک داور منصف ظاهر می‌شود که می‌تواند احزاب را قضاوت و نیازهای آنها را برآورده کند. اگر بازیگران سیاسی درک کنند که منافع آنها نقض می‌شود و نمی‌توانند به یک «داور» تکیه کنند، آنگاه اختلافات درون نخبگان غیرقابل کنترل می‌شود و ممکن است به شکاف تبدیل شود. اگر حاکم، برای نخبگان ضعیف و غیرقابل اعتماد به نظر برسد، این سوال پیش می‌آید که چرا از او حمایت می‌کنیم؟ اما در قرقیزستان وضعیت متفاوت است.

آلماز تاجی‌بای تصریح می‌کند: «امروز، در سطح قانون اساسی، مانند همه حکومت‌های خودکامه مدرن، کشور ما با ایجاد یک مدیریت عمودی سفت و سخت، سیستم کنترل و تعادل بین سه قوه را حذف کرده است. دموکراسی در چنین شرایط سختی بسیار دشوار است. نیروهای اپوزیسیون مجبورند از ترس دستگیری به صورت پنهانی و بسیار با احتیاط عمل کنند».

وی معتقد است: «شرایط سخت اجتماعی - اقتصادی، گرانی مواد غذایی اساسی، کمبود آب آشامیدنی و آبیاری برای کشاورزان و ساکنان شهرها و روستاها، قطع برق، فساد اداری، سوء استفاده از اختیارات رسمی، طایفه‌گرایی در سیستم مدیریت دولتی و پارتی‌بازی می‌تواند باعث تقویت پاییزی مخالفان شود و اپوزیسیون می‌تواند از این تحولات و شرایط با درصد زیادی از بی‌اعتمادی شهروندان به مسئولان بهره برد».

اما آیا این بدان معناست که شاهد چهره‌های جدیدی در عرصه سیاسی خواهیم بود؟ در طول بحران‌ها، به عنوان یک قاعده، گروه‌های جدیدی از مردم ظاهر می‌شوند که با دستیابی به منابع، به دنبال گرفتن جای خود در سیاست هستند.

جایگزین مشکوک

ایگور شستاکوف کارشناس مسائل سیاسی، وارد میدان شدن نمایندگان جنبش‌های مذهبی اسلامی را نیز در این شرایط بعید نمی‌داند. وی یادآور می‌شود که از ۱۱ اوت در بیشکک کمیسیون ویژه‌ای که توسط قاضیات شهر ایجاد شده است، فعالیت تمام مساجد و مدارس را بررسی می‌کند.

ایگور شستاکوف می‌گوید: «برای اولین بار نیروهای امنیتی به آنها توجه کردند. این نشان می‌دهد که نیروهای رادیکال خاصی در قرقیزستان وجود دارند که آماده هستند تا دولت را به نوعی خلافت اسلامی تغییر دهند. آنها سعی می‌کنند جایگاه خود را در قدرت اشغال کنند. ما به سیاستمدارانی که به سیستم سکولار تعلق دارند، عادت کرده‌ایم. اما سازمان‌های مذهبی در حال تصرف فضای عمومی هستند. وقتی صحبت از تثبیت اپوزیسیون می‌کنیم، باید دایره نگاه را بسیار گسترده‌تر در نظر بگیریم، نه اینکه فقط به سیاستمداران آشنای خود تکیه کنیم».

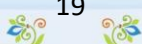
نرگیزا موراتالی‌یوا، کارشناس علوم سیاسی، تا حدی با او موافق است. او به عنوان نمونه به نتایج نظرسنجی موسسه بین‌المللی جمهوری‌خواه (IRI) اشاره کرد. رتبه آداخان مادوماروف سیاستمدار مخالف از ۱۰ به ۶ درصد کاهش و رتبه نورجیگیت قادربیکوف رهبر حزب «ایمان نورو» از ۱۱ به ۱۳ درصد افزایش یافته است. شاید به نظر رسد که این نوسانات در ثبات سیاسی کاملاً قابل قبول است. «ایمان نورو» یک حزب سیاسی است که خود را به عنوان حزب عدالت و توسعه معرفی می‌کند. اما شعار آن «قدرت باایمان - زندگی پربرکت» است.

نرگیزا موراتالی‌یوا می‌گوید: «این یک سؤال بزرگ را ایجاد می‌کند، احتمال اینکه نورجیگیت قادربیکوف و حزبی که در مواجهه با اقتدارگرایی فزاینده نقش رهبر اپوزیسیون را بر عهده بگیرند چقدر است؟ به نظر من فعال شدن فصل سیاسی در پاییز به طور سنتی صورت می‌گیرد، زیرا مشکلات انرژی، امنیت غذایی و البته انبوهی از مسائل اقتصادی دوباره به میدان می‌آید. پاییز سیاسی به نوعی جمع‌بندی نتایج سال است، آنچه از سوی مسئولان انجام شد و آنچه روی کاغذ ماند. شکل فعال‌سازی می‌تواند متفاوت باشد - انتصاب‌های جدید، بحث‌های انتقادی، ابتکارات قانونی جدید، پروژه‌ها. امروز واقعاً به صورت سیستماتیک بلوک مخالف در کشور وجود ندارد، زیرا بخش قابل توجهی از اپوزیسیون تحت تعقیب و دستگیری قرار گرفتند، برخی دیگر در ساختارهای قدرت مشارکت داشتند، بقیه نیز یا مرعوب شدند و یا در خارج از کشور هستند. ضمن آنکه ابتکارات قانونی با ماهیت سرکوبی نیز به ظهور رهبران جدید در میان جوانان کمک نمی‌کند».

بنابراین، سه ماه آینده، به گفته کارشناسان، بی‌سر و صدا می‌گذرد، اما آرامش به این معنا نیست که مخالفان چیزی برای کار کردن ندارند. با این حال، به سختی می‌توان منتظر هرگونه اقدام واقعی از سوی مخالفان رژیم فعلی بود. مشکل کسانی که با روند رسمی مخالفند نیز این است که نمی‌توانند برنامه عملی قابل فهمی ارائه دهند و بر اساس نیازهای لحظه‌ای هدایت می‌شوند. به همین دلیل، آنها همیشه شکست می‌خورند.

دستورالعمل‌های بقا

کارشناسان به عامل دیگری که مانع بسیج سازنده نیروهای مخالف می‌شود، اشاره می‌کنند: "سطح پایین اعتماد به سیاستمدارانی که خود را اپوزیسیون می‌نامند" محققان استدلال می‌کنند که اگر نتایج به اصطلاح «انقلاب‌های رنگی» را با هم مقایسه کنیم، می‌بینیم که تنها در ۴۰ درصد موارد، پس از به قدرت رسیدن، اپوزیسیون کشوری دموکراتیک می‌سازد.

مدیران جدید عمدتاً به دنبال آزادتر کردن کشور و بهبود زندگی مردم نیستند. هدف اصلی آنها ماندن در قدرت و بهبود رفاه مالی و سیاسی شخصی است. دقیقاً ناتوانی خودکامگان در سرکوب اپوزیسیون است که به دموکراسی شدن کمک می‌کند. اگر مخالفان سیاسی رژیم قوی باشند و مقامات نتوانند آنها را به حاشیه برانند، شانس دولت برای آزاد شدن افزایش می‌یابد. به همین دلیل است که مستبدان معاصر اغلب به منتقدان خود برچسب «افراطی» و «عوامل خارجی» می‌زنند تا اینکه هیچ کس نخواهد با آنها در ارتباط باشد.

منبع:

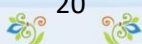
https://24.kg/vlast/272599_osen-2023_kakim_budet_noviy_politicheskiy_sezon_rassujdayut_ekspertyi/

سفر کاری صادر جباروف به مجارستان پایان یافت

۳۰ مرداد ۱۴۰۲

سفر کاری صادر جباروف رئیس جمهور قرقیزستان به مجارستان که در تاریخ ۲۰ اوت به دعوت ویکتور اوربان نخست وزیر این کشور انجام شد، پایان یافت. صادر جباروف در این سفر با ویکتور اوربان نخست وزیر مجارستان گفتگو کرد و در مورد موضوعات مهم مشارکت راهبردی قرقیزستان و مجارستان، تعمیق همکاری در زمینه های تجاری، اقتصادی، فرهنگی و بشردوستانه گفتگو کرد. همچنین صادر جباروف به عنوان میهمان افتخاری به همراه دیگر سران کشورهای خارجی در مراسمی به مناسبت جشن ملی مجارستان و فینال مسابقات دو و میدانی مردان قهرمانی جهان در مرکز ملی دو و میدانی در بوداپست شرکت کرد. پس از اتمام سفر کاری خود به مجارستان، در ۲۱ اوت، رهبر کشور به بیشکک بازگشت.

منبع:

<https://president.kg/news/all/24477>

دیدار صادر جباروف با گری پیترز سناتور آمریکایی

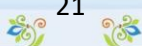
۳۱ مرداد ۱۴۰۲

صادر جباروف رئیس‌جمهور قرقیزستان ۲۱ اوت از گری پیترز سناتور آمریکایی و رئیس کمیته امنیت ملی و امور دولتی سنا که برای یک سفر کاری وارد قرقیزستان شده است، استقبال کرد و بین طرفین تبادل نظر در مورد گسترش مشارکت سیاسی و اقتصادی بین قرقیزستان و ایالات متحده صورت گرفت.

رئیس‌جمهور ضمن خوش‌آمدگویی به این سناتور، روابط رو به رشد سیاسی با ماهیت کاری بین دو کشور و تقویت تفاهم دوجانبه را مورد توجه قرار داد. وی ابراز امیدواری کرد که دستور کار دوجانبه که بر امنیت، دموکراسی و توسعه اقتصادی متمرکز است، همچنان پر از محتوای مشخص باشد. علاوه بر این، رئیس‌جمهور ابراز اطمینان کرد که سفر این سناتور به قرقیزستان انگیزه‌ای برای تشدید همکاری‌های بین‌پارلمانی خواهد بود.

گری پیترز، سناتور آمریکایی نیز به نوبه خود از استقبال گرم رهبر کشور و فرصتی که برای گفتگو در مورد مسائل روابط بین‌دولتی و همکاری بین دو کشور به دست آورد، تشکر کرد. وی گفت که این اولین سفر وی به قرقیزستان است و برای توسعه روابط و تقویت دوستی ابراز علاقه کرد. سناتور آمریکایی برای گسترش همکاری در تعدادی از زمینه‌های مورد علاقه دوجانبه ابراز آمادگی کرد. طرفین آمادگی خود را برای ادامه گفتگو در زمینه‌های موضوعی همکاری دوجانبه تأیید کردند.

منبع:

<https://president.kg/news/all/24478>

اخبار کوتاه

عربستان سعودی روند صدور روادید را برای اتباع قرقیزستان و هفت کشور دیگر آسان کرد
اکنون شما می‌توانید با روادید الکترونیکی وارد این پادشاهی شوید و یا آن را در فرودگاه‌های عربستان سعودی دریافت کنید. چنین روادید برای بازدید با هدف گردشگری یا تجاری، برای انجام مناسک حج عمره و همچنین ملاقات با اقوام یا دوستان صادر می‌شود.

@Sputnik_Kyrgyzstan

***

قرقیزستان و چین ۶ سند مهم، از جمله در خصوص پروژه‌های بزرگ امضا کردند:

- تفاهم‌نامه اتصال زیرساخت‌های انرژی برای تامین برق
- تفاهم‌نامه احداث بزرگراه از طریق پاسگاه برنامه‌ریزی شده «پدیل» (این سومین پاسگاه در مرز دو کشور خواهد بود)
- تفاهم‌نامه احداث سلسله نیروگاه‌های برق آبی بر روی رودخانه "ساری جاز" میان وزارت انرژی قرقیزستان و شرکت چینی TBEA
- توافق‌نامه اختصاص ۲۵ سهمیه برای تحصیل اتباع قرقیزستان در دانشگاه‌های سین کیانگ
- پیش‌نویس تفاهم‌نامه همکاری بین وزارت انرژی قرقیزستان و TBEA در زمینه احداث خط انتقال برق ۵۰۰ کیلوولت «کمین - توروگارت»
- توافق‌نامه گسترش همکاری بین خدمات پستی برای توسعه تجارت الکترونیک فرامرزی. احداث مجتمع‌های تجاری و لجستیکی و اماکن تجارت مرزی دارای معافیت‌های گمرکی در استان نارین و بخش آلائی استان اوش در نظر گرفته شد.

@Sputnik_Kyrgyzstan

***

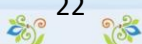
تقریباً نیمی از صادرات قرقیزستان به کشورهای EAEU می‌رود

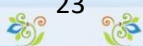
طبق داده‌های ژانویه تا ژوئن سال جاری میلادی، قرقیزستان در نیمه اول سال ۲۰۲۳ به مبلغ ۱ میلیارد و ۳۰۶.۷ میلیون دلار کالا صادر کرده است:

- به کشورهای اوراسیا به مبلغ ۶۳۹ میلیون دلار (۴۸.۹ درصد کل صادرات). بیشتر آن به طور سنتی به روسیه می‌رود - ۳۸۹.۲ میلیون دلار (۲۹.۸٪ از کل صادرات)
- به کشورهای CIS به استثنای EAEU به مبلغ ۱۲۰ میلیون دلار (۹.۲٪)
- به اروپا به مبلغ ۲۷۷.۱ میلیون دلار (۲۱.۲٪)
- به آسیا به مبلغ تقریباً ۲۶۳.۴ میلیون دلار (۲۰.۲٪)

قاره آمریکا، آفریقا، استرالیا و اقیانوسیه روی هم کمتر از یک درصد را تشکیل می‌دهند.

@Sputnik_Kyrgyzstan

Հանրային կրթության նախարարություն
при Министерстве
Образования Республики Армения
Հանրային կրթության նախարարություն

